

POSTANOWIENIE

Warszawa, dnia 29 sierpnia 2024 r.

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Julia Przyłębska – przewodniczący

Krystyna Pawłowicz – sprawozdawca

Bogdan Świączkowski,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 29 sierpnia 2024 r., wniosku Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego o udzielenie zabezpieczenia wnioskowi przez zawieszenie stosowania zaskarżonego aktu normatywnego do czasu rozpatrzenia przez Trybunał Konstytucyjny wniosku Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego o zbadanie zgodności:

- 1) rozporządzenia Ministra Edukacji z dnia 26 lipca 2024 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach (Dz. U. poz. 1158) z:
  - art. 25 ust. 3 Konstytucji i wynikającą z niego zasadą konsensualnego sposobu regulowania relacji między państwem a kościołami i innymi związkami wyznaniowymi,
  - art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2024 r. poz. 750) w związku z art. 92 ust. 1 w związku z art. 2 i art. 7 Konstytucji,
- 2) § 1 pkt 2 w związku z § 2 rozporządzenia powołanego w punkcie 1, w zakresie, w jakim tworzy podstawy do organizowania nauki religii w grupach międzyoddziałowych lub międzyklasowych obejmujących dzieci z różnych poziomów nauczania, z:
  - art. 53 ust. 3 w związku z art. 48 ust. 1 Konstytucji w związku z art. 1 pkt 1 i 5 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2024 r. poz. 737) przez to, że tworzy podstawy do organizowania nauki

religii w sposób naruszający prawo rodziców do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego zgodnie ze swoimi przekonaniami w sposób uwzględniający stopień dojrzałości dziecka, oraz prawa dzieci i młodzieży do kształcenia się oraz do wychowania i opieki odpowiednich do wieku i osiągniętego rozwoju, przez stworzenie normatywnych podstaw organizacji nauczania religii w grupach międzyoddziałowych lub międzyklasowych obejmujących uczniów z różnego poziomu nauczania, czyli w sposób uniemożliwiający dostosowanie treści, metod i organizacji jej nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów,

- art. 12 ust. 1 w związku z ust. 2 Konkordatu między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, podpisanego w Warszawie dnia 28 lipca 1993 r. (Dz. U. z 1998 r. Nr 51, poz. 318) w związku z art. 91 ust. 1 i 2 Konstytucji, jak również z art. 9 Konstytucji, przez to, że tworząc podstawy do organizowania nauki religii w grupach międzyoddziałowych lub międzyklasowych, obejmujących dzieci z różnych poziomów nauczania, uniemożliwia nauczanie religii w sposób określony programem nauczania tego przedmiotu,
- art. 2 oraz z art. 24 w związku z art. 65 ust. 5 Konstytucji przez to, że stosowanie zaskarżonych unormowań prowadzić będzie do niespodziewanej (wobec jedynie miesięcznej *vacatio legis*) redukcji zapotrzebowania na pracę nauczycieli religii w placówkach oświatowych, co – wobec niezapewnienia nauczycielom możliwości zdobycia kwalifikacji do nauczania innych przedmiotów – stanowi dla nich realne zagrożenie nagłej utraty zatrudnienia, naruszając: zasadę ochrony zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa, zasadę ochrony pracy, oraz obowiązek prowadzenia polityki zmierzającej do pełnego, produktywnego zatrudnienia,

p o s t a n a w i a:

na podstawie art. 36 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393) w związku z art. 755 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania

cywilnego (Dz. U. z 2023 r. poz. 1550, ze zm.) zabezpieczyć wniosek Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego przez zawieszenie stosowania zaskarżonego aktu normatywnego, tj. rozporządzenia Ministra Edukacji z dnia 26 lipca 2024 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach (Dz. U. poz. 1158) do czasu wydania przez Trybunał Konstytucyjny ostatecznego orzeczenia w sprawie o sygn. akt U 10/24.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

Na oryginale właściwe podpisy.

Za zgodność:

Dyrektor Biura Służby Prawnej Trybunału
Bartosz Skwara

Dyrektor Biura Służby Prawnej
Trybunału Konstytucyjnego

dr Bartosz Skwara

UZASADNIENIE

I

We wniosku z 27 sierpnia 2024 r. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego wniósł o zbadanie zgodności:

a) rozporządzenia Ministra Edukacji z dnia 26 lipca 2024 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach (Dz. U. poz. 1158; dalej: zaskarżone rozporządzenie) w całości w związku z zarzutem naruszenia:

– art. 25 ust. 3 Konstytucji polegającym na naruszeniu konstytucyjnej zasady konsensualnego sposobu regulowania relacji między państwem a kościołami i innymi związkami wyznaniowymi,

– art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2024 r. poz. 750) w związku z art. 92 ust. 1 w związku z art. 2 i art. 7 Konstytucji, polegającym na określeniu warunków i sposobu organizacji nauki religii w sposób niezgodny z treścią delegacji ustawowej,

b) § 1 pkt 2 w związku z § 2 zaskarżonego rozporządzenia w zakresie, w jakim tworzy podstawy do organizowania nauki religii w grupach międzyoddziałowych lub międzyklasowych obejmujących dzieci z różnych poziomów nauczania, z:

– art. 53 ust. 3 w związku z art. 48 ust. 1 Konstytucji w związku z art. 1 pkt 1 i 5 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2024 r. poz. 737) przez to, że tworzy podstawy do organizowania nauki religii w sposób naruszający prawo rodziców do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego zgodnie ze swoimi przekonaniem w sposób uwzględniający stopień dojrzałości dziecka, oraz prawa dzieci i młodzieży do kształcenia się oraz do wychowania i opieki odpowiednich do wieku i osiągniętego rozwoju, przez stworzenie normatywnych podstaw organizacji nauczania religii w grupach międzyoddziałowych lub międzyklasowych obejmujących uczniów z różnego poziomu nauczania, czyli w sposób uniemożliwiający dostosowanie treści, metod i organizacji jej nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów,

– art. 12 ust. 1 w związku z ust. 2 Konkordatu między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską podpisanego w Warszawie dnia 28 lipca 1993 r. (Dz. U.

z 1998 r. Nr 51, poz. 318) w związku z art. 91 ust. 1 i 2 Konstytucji, jak również z art. 9 Konstytucji przez to, że tworząc podstawy do organizowania nauki religii w grupach międzyoddziałowych lub międzyklasowych, obejmujących dzieci z różnych poziomów nauczania, uniemożliwia nauczanie religii w sposób określony programem nauczania tego przedmiotu,

– art. 2 oraz z art. 24 w związku z art. 65 ust. 5 Konstytucji przez to, że stosowanie zaskarżonych unormowań prowadzi będzie do niespodziewanej (wobec jedynie miesięcznej *vacatio legis*) redukcji zapotrzebowania na pracę nauczycieli religii w placówkach oświatowych, co – wobec niezapewnienia nauczycielom możliwości zdobycia kwalifikacji do nauczania innych przedmiotów – stanowi dla nich realne zagrożenie nagłej utraty zatrudnienia, naruszając: zasadę ochrony zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa, zasadę ochrony pracy, oraz obowiązek prowadzenia polityki zmierzającej do pełnego, produktywnego zatrudnienia.

Jednocześnie Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego wniósł o udzielenie zabezpieczenia wnioskowi przez zawieszenie stosowania zaskarżonego rozporządzenia do czasu rozpatrzenia przez Trybunał Konstytucyjny przedmiotowej sprawy z uwagi na fakt, że wejście w życie zaskarżonego rozporządzenia określone zostało na dzień 1 września 2024 r., prowadzi będzie do wystąpienia nieodwracalnych skutków prawnych naruszających wskazane we wniosku wzorce kontroli.

Uzasadniając wniosek o udzielenie zabezpieczenia Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego wskazał, że zabezpieczenie to jest niezbędne z uwagi na zapewnienie:

1) należytej ochrony praw zarówno osób małoletnich, realizujących obowiązek szkolny, jak i ich rodziców oraz pracowników placówek oświatowych zagrożonych zwolnieniami z pracy,

2) adekwatnej ochrony praw wskazanych kategorii osób,

3) skuteczności ewentualnego przyszłego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, pozwalając na udzielenie wszystkim podmiotom, których sytuację prawną kształtuje zaskarżone rozporządzenie, takiej samej ochrony prawnej, jaką ma zapewnić mu przyszłe orzeczenie.

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego podkreślił, że wejście w życie z dniem 1 września 2024 r. zaskarżonego rozporządzenia będzie prowadziło do uniemożliwienia ochrony wskazanych podmiotów w bieżącym roku szkolnym i może prowadzić

do nieodwracalnych skutków, zwłaszcza w odniesieniu do katechetów zagrożonych nagłą utratą zatrudnienia.

Ponadto w ocenie wnioskodawcy, z punktu widzenia organu wydającego akt objęty wnioskiem, zabezpieczenie to będzie się cechowało minimalną uciążliwością, biorąc pod uwagę niezakłócone kontynuowanie działalności oświatowej w sposób dotychczasowy.

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

Zgodnie z ustawą z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK; ustawa o organizacji TK) w zakresie nieuregulowanym w ustawie o organizacji TK do postępowania przed Trybunałem stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2023 r. poz. 1550, ze zm.; dalej: k.p.c.), a więc również te przewidujące możliwość udzielenia zabezpieczenia. Trybunał w postanowieniu z 30 listopada 2015 r., sygn. K 34/15, wskazywał, że możliwość wydawania postanowień tymczasowych w postępowaniu zainicjonowanym skargą konstytucyjną (obecnie art. 79 u.o.t.p.TK) nie wyłącza możliwości wydawania postanowień zabezpieczających w innych postępowaniach. Powyższe postanowienie zostało wydane w ramach postępowania zainicjowanego wnioskiem grupy posłów. Trybunał powtórzył to stanowisko również w postanowieniu z 14 grudnia 2023 r., sygn. K 29/23 (niepubl.) i z 17 kwietnia 2024 r., sygn. K 8/24 (niepubl.).

Odpowiednie stosowanie przepisów może polegać na stosowaniu ich: wprost, z pewnymi modyfikacjami lub na odmowie ich zastosowania ze względu na określone różnice (zob. L. Morawski, *Zasady wykładni prawa*, Toruń 2006, s. 244). W postępowaniu przed Trybunałem znajdzie odpowiednie zastosowanie art. 755 k.p.c. stanowiący o zabezpieczeniu roszczeń niepieniężnych. W myśl § 1 wskazanego przepisu „[j]eżeli przedmiotem zabezpieczenia nie jest roszczenie pieniężne, sąd udziela zabezpieczenia w taki sposób, jaki stosownie do okoliczności uzna za odpowiedni, nie wyłączając sposobów przewidzianych dla zabezpieczenia roszczeń pieniężnych. W szczególności sąd może (...)”. Stosowany odpowiednio w postępowaniu przed Trybunałem przyznaje on

Trybunałowi kompetencje do zabezpieczenia wniosku w taki sposób, jaki stosownie do okoliczności uzna za odpowiedni.

Do postępowania przed Trybunałem będzie miała również odpowiednie zastosowanie część przepisów ogólnych o postępowaniu zabezpieczającym (art. 730-746 k.p.c.). Stosownie do art. 730¹ § 1 k.p.c. „[u]dzielenia zabezpieczenia może żądać każda strona lub uczestnik postępowania, jeżeli uprawdopodobni roszczenie oraz interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia”. Interes prawny w myśl art. 730¹ § 2 k.p.c. istnieje wtedy, gdy „brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia lub w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie”. W postępowaniu przed Trybunałem kluczowe jest uprawdopodobnienie interesu prawnego. Wymóg uprawdopodobnienia roszczenia jest *stricte* związany z istotą postępowania cywilnego i nie dotyczy postępowania przed Trybunałem. Konieczność udzielenia zabezpieczenia zachodzi wówczas, gdy samo wydanie orzeczenia merytorycznego może nie wystarczyć do urzeczywistnienia zasad, praw i wolności wynikających z Konstytucji.

Trybunał stwierdza, że Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego uprawdopodobnił, iż brak udzielenia zabezpieczenia poważnie utrudniłby wykonanie orzeczenia albo wręcz uniemożliwiłby jego wykonanie. Wydanie przez Trybunał wyroku o niezgodności zakwestionowanych we wniosku przepisów ze wskazanymi wzorcami kontroli po wprowadzeniu zmian wynikających ze stosowania zaskarżonego rozporządzenia, wiązałoby się z koniecznością wzruszenia wszystkich działań prawnych i faktycznych, które zostałyby podjęte w placówkach oświatowych na terenie całej Rzeczypospolitej Polskiej. Należy chociażby wskazać, że wdrożenie planowanych w rozporządzeniu rozwiązań dotyczących organizacji nauczania religii w grupach międzyoddziałowych lub międzyklasowych wiąże się m.in. z redukcją wymiaru czasu pracy zatrudnionych nauczycieli lub całkowitym zwolnieniem części z nich. Wnioskodawca uprawdopodobnił, że stosowanie zaskarżonego rozporządzenia może doprowadzić do nieodwracalnych skutków w przypadku orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny niezgodności kwestionowanych regulacji z Konstytucją. Niemożliwym bowiem może okazać się wzruszenie wszystkich działań faktycznych, które wynikłyby z nagłej utraty zatrudnienia przez nauczycieli religii i katechetów. Ponadto stanowienie takich przepisów, a w następstwie tego procesu również ich stosowanie, powinno nastąpić z zachowaniem wszelkich procedur wynikających z obowiązującego porządku prawnego. Istotnym aspektem pozostaje także prawidłowe dostosowanie treści nauczania do odbiorców, w tym

przypadku małoletnich w tak dużym przedziale wiekowym, tj. od 7 do 14 lat. Bez względu na dziedzinę, jakiej dotyczyć miałyby organizowanie nauczania w grupach międzyoddziałowych lub międzyklasowych, stosowanie przepisów nie może powodować dyskomfortu psychicznego wśród nauczanej młodzieży. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego skutecznie uargumentował, że przepisy zaskarżonego rozporządzenia mogą ingerować w istotne i społecznie doniosłe wartości konstytucyjnie oraz prawa podmiotowe dzieci oraz ich rodziców w zakresie wychowania i nauczania moralnego.

Jednocześnie Trybunał podkreśla, że postanowienie zabezpieczające wydane przez Trybunał może być skierowane do podmiotów niebędących uczestnikami postępowania przed Trybunałem. Wprawdzie postanowienie zabezpieczające w postępowaniu cywilnym kierowane jest do stron oraz uczestników postępowania, to zasada ta nie ma zastosowania w postępowaniu przed Trybunałem. Z istoty postępowania cywilnego wynika, że orzeczenia wydawane przez sąd wiążą tylko strony i uczestników postępowania. Orzeczenia Trybunału mają tymczasem moc powszechnie obowiązującą (art. 190 ust. 1 Konstytucji). W konsekwencji należy uznać, że postanowienia zabezpieczające Trybunału mogą również dotyczyć podmiotów niebędących uczestnikami postępowania.

W związku z powyższym Trybunał postanowił jak w sentencji.

Na oryginale właściwe podpisy.

Za zgodność:

Dyrektor Biura Służby Prawnej Trybunału

Bartosz Skwara

Dyrektor Biura Służby Prawnej
Trybunału Konstytucyjnego

dr Bartosz Skwara